

A SZEGEDI DEMOKRATIKUS IFJÚSÁGI MOZGALOM TÖRTÉNETÉRŐL

(1944. OKTÓBER 11 — 1948. MÁRCIUS 15)

(RÉSZLET)

Írta: NAGY ISTVÁN

Magyarországon a szovjet hadsereg felszabadító harcainak eredményeként új helyzetben, a dolgozó osztályok aktív részvételével és támogatásával megindulhatott a politikai, gazdasági élet kibontakozása; az ország felszabadulása új korszakot nyitott a magyar nép életében és történetében. A szovjet hadsereg nemcsak a német fasiszta csapatokat űzte ki az országból, hanem megsemmisítő csapást mért a magyar ellenforradalmi rendszerre is. Ezzel lehetővé vált a demokratikus erők forradalmi kibontakozása, az ország demokratikus átalakulásáért folyó küzdelem kiteljesedése.

A Vörös Hadsereg 1944 szeptember—októberi felszabadító hadműveleteinek eredményeként a Tiszántúlon és a Duna—Tisza köze déli részén kezdődött meg az országban először a demokratikus erők összefogása, a helyi hatalmi szervek megalakítása, az üzemekben, gyárakban, földeken és közhivatalokban a háborús károkat helyreállító és alkotó munka. A fokozatosan felszabaduló ország népének első akaratnyilvánítása volt ez az ország demokratikus átalakítása mellett.

Ebből a munkából a magyar ifjúság többsége is méltó módon kivette részét. Felszabadulva a fasiszta rendszer hamis, képmutató, „szebb jövőt” ígérő, de helyette munkanélküliséget, ÁDOB-ot, gyilkos háborút nyújtó elnyomása alól, megvalósíthatónak látta legszebb terveit és céljait. Felszabadult ifjúságunk legjobbjai a magyar kommunistákkal együtt küzdöttek országunk demokratikus átalakulásáért, csak ezen az úton értek és érhetek el komoly eredményeket. Minden olyan ifjúsági egyesület és szervezet, amely nem vállalta az országépítés gondjait, nem azonosult a kommunista párt által vezetett demokratikus erők legjobbjainak célkitűzéseivel és nem vállalta a küzdelmes, kemény harc ráeső részét — létezése fejlődést gátló tényezővé vált.

Szeged ifjúsága tette meg az első lépéseket a felszabadulás után szabadon kibontakozó, forradalmi hagyományokra épülő demokratikus ifjúsági mozgalom felé. A város felszabadulását követő napokban megalakult Kommunista Ifjúsági Szövetség elvi célkitűzései és programja alapja lett később az egész ország demokratikus ifjúságát mozgósító Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség programjának. De forradalmi hagyományait méltán őrizte meg cél-

kitűzéseiben és programjában a szocializmus építéséért harcoló mai ifjúsági szövetség, a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség is.

Szeged — az ország akkor második legnagyobb városa — 1944. október 11-én szabadult fel, viszonylag kevés háborús kárt szenvedett. Szétzüllöttek a horthysta hatósági szervek, a legtöbb üzem és hivatal vezetői, tulajdonosai elmenekültek. Az illegalitásból felszabadult kommunisták és szervezett munkások kezdtek hozzá elsőnek a munkához. A város szovjet katonai parancsnoksága segítségével megszervezték a város vezetését, a polgárőrséget, a közellátást és a termelés megindítását. Október 18-án megalakult a Magyar Kommunista Párt szegedi szervezete, amely kezébe vette a város politikai, társadalmi, gazdasági életének irányítását és szervezését. Az üzemi munkásság kezdeményezésére megalakultak a 6–9 tagú üzemi bizottságok, amelyek vezették az üzemeket és irányították a termelést. „Október végén — írja egy akkori jelentés — a Gázgyár, Villanytelep, Kefegyár, fűrésztelepek, a Gyufagyár, a Dohánygyár stb. munkásai megindították üzemüket és megalakították szak szervezeti csoportjaikat. Az ipari dolgozók példáján felbuzdulva a vasút dolgozói, az orvosok, a pedagógusok, a postások, majd a földmunkások és a halászok is hozzáálltak a szervezkedéshez.” [1]

✱

A kommunista párt helyi szervezetének kezdeményezésére október 20-án megalakul Szegeden a Kommunista Ifjúsági Szövetség. Magyarországon a felszabadulás időszakában ez volt az első legális ifjúsági szervezet, amely szabadon dolgozhatott. Testvérszervezete, a Budapesten 1944. október 28-án újalakult Kommunista Ifjúság Szövetség, csak illegális körülmények között szervezhette a fegyveres nemzeti ellenállásban való részvételt, közös harcra hívta fel a magyar szabadságharcos ifjúságot „... várjuk harci társaink sorába a fiatal értelmiséget és a diákságot! Harcba szólítjuk a katolikus és protestáns ifjúsági szervezeteket! Hívó szóval fordulunk a paraszti ifjúsághoz. Testvéri jobbot nyújtunk mindnyájuknak, meg kell teremtenünk az egész magyar ifjúság harci frontját.” — írja a szövetség programja [2]. A Kommunista Ifjúság Szövetség 1944. decemberében módosította nevét: Kommunista Ifjúsági Szövetség lett, amely illegális lapot adott ki „Szabad Ifjúság”, majd „Szabad Ifjúság” címmel, és több harcra mozgósító röpirata jelent meg, részt vett a kommunista párt harci csoportjainak hősi küzdelmeiben, és több ifjúsági harci csoportot is szervezett, különösen a fővárosban. [3]

A Szegeden megalakult Kommunista Ifjúsági Szövetség a kommunista párt szegedi szervezetével szorosan együttműködő ifjúsági szervezetként kezdte meg munkáját. Programjául tűzte ki az ifjúság különböző rétegeinek mozgósítását és összefogását a kommunista párt célkitűzéseinek megvalósításáért. A szegedi ifjúság leghaladóbb képviselőit tömörítette soraiba, feladatának tekintette az ifjúság politikai és kulturális nevelését, felvilágosítását, a fasiszta rendszer ifjúsági vezetőinek és módszereinek leleplezését. Megváltozott körülmények között folytatta azt a munkát, amelyet az illegalitásba kényszerített kommunisták és szervezett munkások legjobbjai végeztek a felszabadulás előtt. Kulturális munkájában a szegedi munkásszínházi csoportok hagyományaira támaszkodott, szervezeteiben megteremtette az ifjúság kulturált szórakozásának és művelődésének feltételeit.

A Magyar Kommunista Párt Külföldi Bizottságának hazaérkezett tagjai 1944. november 5-én a felszabadult területeken megalakult pártszervezetek iránnyítására Szegeden Központi Vezetőséget alakítanak. A kommunista párt Központi Vezetőségének Szegeden dolgozó része, valamint a szegedi, orosházi, hódmezővásárhelyi, makói pártszervezetek vezetőinek első együttes ülésén (1944. november 9.) fontos feladatként jelölték meg az ifjúság szervezését. „Nem lehet számunkra közömbös, hogy mi lesz az ifjúsággal — olvashatjuk az ülés jegyzőkönyvében. — Nem kell külön ifjúmunkás szervezetet létesítenünk. Demokratikus ifjúsági szervezetre van szükség, amely demokratikus irányelvek alapján egyesíti a munkás-, paraszt-, és diákifjúságot.” [4] A szegedi Kommunista Ifjúsági Szövetség ebből az elvből kiindulva vetette fel az ifjúság összefogásának gondolatát a Délmagyarország című lap egyik novemberi számában. „A magyar ifjúságnak nincs más választása, mint felvenni a harcot a magyar szabadság külső és belső ellenségei ellen. Utótt a cselekvés órája! Munkára, küzdelemre hívunk minden munkásifjút és leányt, minden diákot és diáklányt, minden parasztfiút és leányt a független, szabad demokratikus Magyarorszáért.” [5] De ekkor már megindult a szegedi ifjúság különböző rétegeinek szervezkedése, önálló ifjúsági szervezetekbe való tömörülése. Novemberben megalakult a szegedi középiskolás diákság külön ifjúsági szervezete az Antifasiszta Diákszövetség, amely meglehetősen szegényes programmal és erős avantgardista elképzelésekkel indult és dolgozott. „Össze akarjuk gyűjteni azokat a diákokat — közli a november 23-án nyilvánosságra hozott program —, akiket nem tévesztett meg a fasiszta propaganda, s ma is józan ítéletekkel készen állnak arra, hogy részt vegyenek a demokratikus szabad Magyarország építésében. A szövetség kerekein belül megvitatásra kerülnek az összes diákproblémák. Teljes együttműködésben akarunk haladni a tanárok szakszervezetével egészen addig, ameddig azok valóban képviselik a diákság érdekeit. Szórakozásról is gondoskodunk. A szövetség táncestélyeket, vitadélutánokat és kulturális összejöveleteket fog tartani.” [6]

Az Antifasiszta Diákszövetség programjának bevezetésében körvonalazott elv: „... készen állnak arra, hogy részt vegyenek a demokratikus, szabad Magyarország építésében,” volt az az alap, amelyen együttműködött és később egyesült is a Kommunista Ifjúsági Szövetséggel. Ha a szövetség programja nem is tükrözi világosan a középiskolás ifjúság legfontosabb célkitűzéseit és feladatait, nevelésének, irányításának legfontosabb elveit, tevékenységével elérte, hogy összefogta a szegedi középiskolásokat, szervezte politikai képzésüket, kulturális életüket, kiragadta őket az akkor még többségében klerikális beállítottságú tanári kar befolyása alól. Előadásokat, vitákat szervezett a diákság körében, mozgósította őket a jelentősebb politikai rendezvényekre. Egyik említésre méltó vitatémájuk „Az iskola és demokrácia” a sajtóban is helyet kapott. A vita legfontosabb eredményeként megállapodtak: „A tanuláshoz és a politikai tevékenységnek párhuzamosan kell folyni „szemben azzal a kialakuló gyakorlattal, hogy a szervezeti életet a tanulás fölé helyezték. A szövetség önállóságának és vezetésének kérdésében tagadtak mindenféle úgynevezett „hivatott ellenőrzést”, felelős felsőbb irányítást, mert ha „a vezetés (az ifjúság) saját kezében van, úgy ez a legtisztább demokrácia.” [7]

A szegedi egyetem a felszabadulás után elsőnek nyitotta meg kapuit, és novemberben már zavartalanul folytak az előadások. Az egyetem első önálló intézkedése volt a „numerus clausus” elvetése és „... mindenkit felvett az egyetem polgárai közé, aki az általános feltételeknek megfelelt.” [8] Megszűntek a

régi egyetemi fasiszta diákegyesületek és megkezdődött az egyetemi ifjúság haladó elemeinek szervezkedése azzal a céllal, hogy az egyetemisták „olyan ifjúsági egyesülésben tömörülnek, amely egységes ifjúságot akar.” [9]

Megalakult a Nemzeti Parasztpárt ifjúsági szervezete és a Tanonciskolai Leányegylet is, amelyek haladó szellemű demokratikus program alapján dolgoztak, és később részt vettek az egységes szegedi ifjúsági szervezet megalakításában.

1944. november 19-én a Magyar Kommunista Párt Szegeden működő Központi Vezetősége a szegedi párttaggyűlés elé terjesztette a párt akcióprogramját, amely az egész ország felemelkedésének programja lett. A taggyűlés határozatban foglalt állást a program mellett és a végrehajtás érdekében célul tűzte ki a szegedi demokratikus erők összefogását. November 30-án megjelent a Magyar Kommunista Párt programjavaslata: Magyarország demokratikus újjáépítésének és felemelkedésének programja, amely kíméletlen harcot hirdetett a német fasiszták és magyar kiszolgálóik ellen; széleskörű földreformot, a kőolajforrások és bányák államosítását, munkásérdekvédelmi és szociális intézkedéseket, valamint demokratikus külpolitikát követelt. Körvonalazta az új demokratikus állam alapjának lerakását és felhívta „az összes demokratikus pártokat, szervezeteket, csoportokat... és tekintet nélkül pártállásra minden magyar hazafit, hogy foglaljanak állást e program mellett.” [10] A programot, amelyet Szeged kommunistái már megvitattak, tevékenységük alapjául elfogadtak és szervező, agitációs munkájukban Szeged közvéleményével ismertettek a szegedi demokratikus pártok és a szakszervezetek képviselőinek 1944. december 2-án megtartott értekezlete elfogadta, és megalakult a Szegedi Nemzeti Bizottság is.

Az a tény, hogy az ország demokratikus újjászületésének programja Szegeden bontakozott ki, hogy itt fogalmazták meg először az ország demokratikus erőt összefogó terveket, elképzeléseket, az akcióprogram igen nagy hatással volt a szegedi kommunistákra, Szeged népére és nem utolsó sorban Szeged ifjúságára. A december 3-i nagygyűlésen testületileg részt vettek a Kommunista Ifjúsági Szövetség, az Antifasiszta Diákszövetség tagjai is. Lelkes hangú felhívásokkal toborozták az ifjúságot a nagygyűlésen való részvételre. Megélénkült az ifjúsági munka. Gyűléseken értelmezik, vitatják a programot és mellette foglalnak állást. Újabb KISZ-szervezet alakult Felsővároson, fellendült a politikai és kulturális élet az ifjúsági szervezetekben. Az új helyzetben ismét a Kommunista Ifjúsági Szövetség állt a szegedi ifjúság élére és felhívással fordult Szeged ifjúságához, hogy támogassa a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programját. (Lásd az adatközlésben.)

E mozgósító felhívással az egységes demokratikus ifjúsági mozgalom megteremtésének gondolata újabb állomáshoz érkezett. A kommunista párt által meghirdetett nagyszerű program fellelkesítette a fiatalokat, s a szövetség valamennyi ifjúsági rétegéhez szóló felhívása nyomán a többi ifjúsági szervezetekben is érlelődött az egység gondolata. Egyre kevesebben voltak azok, akik összeegyeztethetetlennek tartották a diákság, a parasztfiatalság és a munkásifjúság érdekeit. Vonzó a KISZ-fiatalok bátor kiállása, szervezeteinek színes, eleven élete is. A kommunista párt szegedi szervezete egyre több segítséget nyújtott az egységes ifjúsági szövetségért harcoló Kommunista Ifjúsági Szövetségnek, és nagyobb teret kap a párt lapjában az ifjúsági szövetség, amelynek vezetői mind sürgetőbben vetik fel az egységnek az élet által is követelt szükségességét. „Aki figyelemmel kíséri a szegedi eseményeket, megelégedéssel tapasztalhatja, hogy a politikai élet egyre jobban megélénkül” — írja a KISZ egyik vezetője, majd így

folytatja: „Örvendetes az a tény, hogy a demokratikus pártokon kívül az ifjúság is egyre többet hallat magáról. Úgy hisszük, egyetlen igaz magyar ember előtt sem vitás, az ifjúságnak kell is politizálni. Eredményesen csak úgy foghatunk hozzá feladataink elvégzéséhez, ha minden erőt összefogunk. Minden munkás, paraszt és értelmiségi ifjúnak *egyetlen szövetségbe* (kiemelés tőlem N. I.) kell tömörülni. Ha a különböző pártok meg tudták találni egymást, akkor mi fiatalok sem hallgathatunk suttogó propagandára, sem a fölöslegesen aggódókra. Cselekednünk kell mégpedig sürgősen. Nem nézhetjük tétlenül a felnőttek erőfeszítéseit. Vállalnunk, követelnünk kell a reánkeső munkát. Az üzemek és földek ifjómunkásainak a tanuló ifjúsággal együtt föl kell sorakozni a Nemzeti Bizottság mögé.” [11]

Időközben, december 7-én Debrecenben megalakult a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség, amely a debreceni demokratikus ifjúságot kívánta egységes ifjúsági szervezetbe tömöríteni. A megalakulását hírüladó cikk így összegezi a szövetség célját: „A magyar ifjúság letépi magáról azokat a bilincseket, amelyeket a német fasiszta mintára életre rángatott leventeintézmény rakott reá. Az erőszakkal leventefoglalkozásokra kényszerített ifjúság most végre intenzív erővel lát hozzá égető problémáinak megoldásához. A szövetség erőteljesen síkra száll az ifjúság politikai és gazdasági érdekeiért. Az ifjúság önmaga akarja sorsát irányítani, és nem kér többet a reakciós kor dróton rángatott... »ifjúsági vezéréiből«. A Demokratikus Ifjúsági Szövetség részt akar vállalni a demokratikus Magyarország megteremtésének nagy munkájából és felelősséget jelentő harcából.

A szövetség a munkás- és parasztifjúság széles rétegeire épül, s e kettőhöz szorosan csatlakozik az értelmiségi ifjúság, mely haladó szelleméről fényes bizonyosságot tett akkor, amidőn a reakciós kor legsötétebb hónapjaiban megteremtette az emlékezetes Márciusi Frontot.

Hiszük, hogy a Demokratikus Ifjúsági Szövetség megtalálja az utat és módot arra, hogy a közös munkára, a közös problémák együttes megoldására egybefogja az eddig önhibáján kívül százfelé húzó magyar ifjúságot. A munkás- és parasztifjúság az értelmiségi ifjakkal karöltve akar küzdeni közös céljaiért; erre a munkára hívja sorai közé a most megalakult szövetség Debrecen demokratizált érzelmű ifjúságát.” [12] A debreceni ifjúsági szövetség nem körvonalazta világosan az ifjúság legfontosabb követeléseit, célkitűzéseit és feladatait. Nem lépett fel azzal az igényvel sem, hogy felhívja az ország ifjúságát hasonló demokratikus ifjúsági szervezetek megalakítására. Tevékenységében legjelentősebb az antifasiszta propaganda és a néphadseregbe való mozgósítás. Röplapjai: „Bosszút Budapestért!” — „Fegyvert kell ragadni a németek és nyilas bérenceik ellen — szabadságunk és függetlenségünk kivívására.” — „Ki bosszulja meg Budapestet? Fegyverbe magyar fiatalság! Sorakozzatok a magyar néphadsereg zászlaja alá!” — „Talpra magyar, Hív a haza! Sorakozz az új néphadsereg zászlaja alá.” [13] szöveggel jelentek meg Debrecen utcáin és sikeresen mozgósították a debreceni fiatalokat az új hadseregbe. A Debrecenben megalakult Demokratikus Ifjúsági Szövetséget kell a később kibontakozó egységes országos ifjúsági szervezet névadójának tekintenünk, ha nem is vált általánossá programja, célkitűzése.

A felszabadult országrészben elsőnek a szegedi Kommunista Ifjúsági Szövetség fogalmazta meg a különböző ifjúsági szervezetekbe tömörült ifjúság összefogásának konkrét tervét, egy leendő demokratikus ifjúsági szövetség közvetlen soronlevő feladatait. A Délmagyarország „Demokratikus Ifjúsági Szö-

vetséget!” című cikkében a következőket írja: „Az ifjúsági szervezeteknek, melyek a fiatalság politikai nevelését biztosítják, el kell foglalniuk a helyüket a független, szabad és demokratikus Magyarország életében.

A politikai élet az erők helyes kihasználását, az erők összefogását kívánja. A szegedi ifjúsági szervezetek felismerték az egység építőerejét és demokratikus szövetségben kívánnak tömörülni. A munkás, paraszt és polgári ifjúság egységének erejével akarják a fasizmus szellemi és tárgyi csökevényeinek kiirtását és a demokratikus szabadságjogok biztosítását minden tagja részére.

A demokratikus ifjúsági szövetség össze kívánja fogni a magyar ifjúság egészét, és végre a helyes magyar nemzeti érdekek védelmére. A 48-as szabadságharc ifjúságának példájára csatasorba áll, várja a honvédelmi miniszter bejelentését az új magyar hadsereg felállításáról. Sürgeti azt, hogy a magyar ifjúság mielőbb kezében fegyverrel is részt vehessen nemzetének felszabadításában. Várja és sürgeti a közoktatás új rendjét, amely a tisztánlátás és helyes reagálás fegyverével vérteti fel a magyar ifjúságot. Várja a parasztfjúság földreform útján való felemelését, valamint a tanoncok kérdésének rendezését. Magáévá teszi és népszerűsíti a Nemzeti Függetlenségi Front programját, támogatja az Ideiglenes Nemzeti Kormányt programja keresztülvitelében munkával és ha kell vérrel is.” [14]

Az itt körvonalazott terv nagy visszhangra talált a többi ifjúsági szervezetben is. Megértették és helyeselték a Kommunista Ifjúsági Szövetség felhívásának lényegét: csak egységes fellépéssel, a kommunista párt programját magáénak valló Magyar Nemzeti Függetlenségi Front célkitűzéseinek megvalósításáért munkálkodva képes az ifjúság saját jövőjét biztosítani, követeléseinek érvényt szerezni. Alig néhány napja, 1944. december 21-én ült össze Debrecenben az Ideiglenes Nemzetgyűlés és alakult meg az Ideiglenes Nemzeti Kormány. Szeged ifjúsága kifejezte véleményazonosságát a Kormány programjával és támogatni kívánja „munkával és ha kell vérrel is”.

A KISZ gyorsan reagált első felhívásának kedvező visszhangjára, és december 31-én közzétette az egységes demokratikus ifjúsági szövetség alapjául szolgáló programtervezetet, amely valamennyi Szegeden akkor működő ifjúsági rétegszervezet legfontosabb követeléseit tartalmazta. A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programján alapuló javaslat kifejezte a magyar ifjúság egészének követeléseit, alapot adva ezzel egy országos ifjúsági egység létrehozásához. (Lásd a közleményekben.)

E javaslat nyilvánosságra hozatalával a konkrét megvalósuláshoz érkezett a kommunista párt által javasolt demokratikus ifjúsági szövetség létrehozása. Az ifjúság egységéért következetesen harcoló szegedi KISZ — bár legerősebb és legszélesebbkörű munkát végző ifjúsági szervezet volt Szegeden — feladta szervezeti autonómiáját és a magasabb cél: a magyar ifjúság demokratikus szellemben való nevelése, az ország demokratikus átalakításáért folyó harcba való bekapcsolása érdekében közös programot javasolt az egység megvalósításának alapjául, amelyben összegezte az ifjúság közös célját és feladatait.

Megszabta az ifjúság helyét a magyar társadalmi és politikai életben: nem külön utakon kíván járni, hanem az országosan elfogadott programhoz szervesen kapcsolódva akarja megvalósítani érdekeit. Nem avantgardista módon, hanem a kommunista párt által javasolt, az ország demokratikus pártjai és közvéleménye által elfogadott, majd kormányprogrammá emelt célkitűzéseknek az ifjúság nyelvére való lefordításával, megvalósításukban való cselekvő részvétel-

lel akarja kezébe venni saját sorsának kialakítását, és komoly tényezővé válni a magyar közéletben.

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front és a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség szegedi szervezetének programja összevetéséből kitűnik ez a törekvés. „Össze kell főgni minden igazán nemzeti németellenes erőt! Fegyvert kell ragadni a németek és nyilas bérenceik ellen, szabadságunk és függetlenségünk kivívására.” — írja az MNFF programja. Ugyanezt a feladatot a KISZ javaslata így fogalmazza meg: „minden demokratikus ifjúsági szervezetet, amely hajlandó a független, szabad, demokratikus Magyarorszáért harcolni a németek és hazaáruló csatlósáik ellen . . . egyetlen ifjúsági szövetségbe” kell tömöríteni. A németek elleni fegyveres harchoz „a legmesszebbmenő támogatást kell nyújtani a Vörös Hadseregnek, amely kiűzi a magyar földről a német elnyomókat” — tűzi ki a célt az MNFF. „A magyar ifjúság egészét felsorakoztatjuk az alakuló magyar nemzeti hadsereg keretébe” — vállalja a Magyar Demokratikus Ifjúság Szövetsége. A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front követeli „az általános, titkos, egyenlő, községenkénti, arányos, nőkre is kiterjedő választójogot”. A KISZ javaslata harcot hirdet „a választói korhatár leszállításá(ér)t nemre való tekintet nélkül a 18. életévre.” „A jövő munkásnemzedék egészséges testi és szellemi fejlődésének biztosítására törvényes védelemben kell részesíteni a tanoncokat” — követeli a Függetlenségi Front. A KISZ javaslata megfogalmazta a munkásifjúság legközvetlenebb kérését: „22 éven aluli ipari munkások részére 40 órás munkahetet. Ha egy fiatalkorú munkás ugyanolyan munkafeltételek mellett dolgozik, mint felnőtt munkatársa, ugyanolyan munkabért kapjon. Ugyanez vonatkozik a női (leány) munkaerőkre.”

A Szegeden már működő ifjúsági rétegszervezetek legfontosabb célkitűzései jelentős helyet kapnak a programban. A Nemzeti Parasztpárt ifjúsági szervezete magáénak fogadta el a program 6. és 7. pontját, mert saját célkitűzéseivel azonosnak látta. Ugyanúgy az Antifasiszta Diákszövetség a 8. és 9. pontot. A Tanonciskolai Leányegylet pedig az ifjúmunkások követeléseit vallotta magáénak. Így a meghirdetett program elvi alapként szolgálhatott a szegedi demokratikus ifjúsági szervezetek egyesüléséhez, és akcióprogramot jelentett az egész ifjúságnak. Külön ki kell emelni a program 12. pontját, amely mély internacionalizmusról tanúskodik. Elvetve a negyedszázados horthysta ellenforradalmi rendszer sovíniszta uszítását a szomszéd népek ellen, kijelenti, „Barátságot akarunk a szomszéd népek ifjúságával. Megismertetjük a magyar ifjúsággal az orosz nép fiataljainak kultúráját, a szabadságért vívott hősi harcát.”

A különböző szegedi ifjúsági szervezetek a közzétett programot előzetes tanácskozásokon elfogadták, kifejezték akaratukat az egyesülésre. Így került sor 1945. január 7-én az alakuló nagygyűlésre, melyet a Belvárosi (ma Szabadság) Moziban rendeztek meg. A zsúfolásig megtelt teremben „nem film pergett a vásznon, hanem saját jövőjüket, céljaikat pergették le a fiatalok előadóikon keresztül” — írja az egykorú tudósítás. [15] A lelkes hangulatú nagygyűlésen a munkásifjúság szónoká harcra hívta az ifjúságot a magyar társadalom égető problémáinak megoldása érdekében. „A magyar szabadság kivívása és a belső újjáépítés a legközelebbi célunk — mondotta —, amelyben segít minden magyar ifjú, és minden demokratikus politikai párt. Föl kell sorakoznunk a nemzeti hadseregbe, s bosszút kell állnunk hazánk és népünk elpusztításáért.” [16] A parasztfiatalok ifjúsági szervezetének küldötte a következő szavakkal indokolta felszólalásának összegezésésképpen a szervezet csatlakozását: „A parasztság és parasztifjúság harca a legrégibb, legnehezebb, s talán a legeredménytele-

nebb volt. A parasztifjúság tudja, hogy mit volt kénytelen elmulasztani, mit kell pótolnia, tudja, hogy mi illeti, de azt is, hogy harcában egyedül nem boldogul. Ezért örömmel és harcos akarattal csatlakozik ifjú testvéreinek egyesüléséhez, a Demokratikus Ifjúsági Szövetséghez.” [17] Csatlakozott az Antifasiszta Diákszövetség, a Tanonciskolai Leányegylet, elfogadta a program célkitűzéseit a Tanítók Szabad Szakszervezetének küldötte is.

A nagygyűlés, miután megválasztotta a szegedi MADISZ vezetőségét, táviratot küldött az Ideiglenes Nemzeti Kormányának, amelyben bejelentették a szegedi egységes ifjúsági szövetség megalakulását és megígérték, hogy „a szegedi ifjúság egységesen fog felsorakozni a nemzeti hadsereg zászlaja alá, részt vállal a boldogabb jövő felépítésében, támogatja a kormányt országépítő munkájában.” [18] Végül az alakuló nagygyűlés kiáltványt intézett a magyar ifjúsághoz a demokratikus ifjúsági szervezetek szövetségének megalakítására. (L. a közleményekben.)

A kiáltvány megjelenése után több mint egy hónapig váratott magára a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség országos programjának megjelenése. Észak-Magyarországon a debreceni MADISZ példáját követve, a déli ország-részben pedig a világosabban körvonalazott programmal megalakult szegedi MADISZ megalakulása után és segítségével több vidéki városban is megalakultak az egységes demokratikus ifjúsági szervezetek.

Az egész ország ifjúságát összefogó Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség programját 1945. február 18-án a budapesti Kommunista Ifjúsági Szövetség lapja, a Szabad Ifjúság hozta nyilvánosságra. Ez a program már alapot ad az egész országra kiterjedő egységes ifjúsági szervezet kialakítására és összefogására. Lényegében ugyanazt, de körültekintőbben fogalmazva, mint a szegedi MADISZ programja. A budapesti, a csepeli, majd újpesti MADISZ-szervezetek megalakulása alapot teremtett egy központi irányító, vezető szerv, a Központi Vezetőség létrehozására, amely összefogta az ország különböző városaiban az országos program megjelenése után szinte egyidőben megalakuló vidéki MADISZ-szervezeteket.

• A Magyar Kommunista Párt kezdeményezésére megalakult MADISZ össze akarta fogni az egész ország demokratikus ifjúságát egy közös cél: az ország újjáépítésében, védelmében való egységes és aktív részvétel érdekében. Célul tűzte ki az ifjúság politikai, kulturális nevelését és érdekvédelmét. Az akkori politikai helyzetben azonban nem válhatott egyedüli ifjúsági szövetséggé, mert szinte az országosan kibontakozó ifjúsági szövetséggel egyidőben alakulnak meg a különböző demokratikus pártok mellett az önálló ifjúsági szervezetek, majd a belső reakciós erők viszonylagos felélének idején újból működni kezdtek a különböző klerikális ifjúsági szervezetek is. A MADISZ hű maradt célkitűzéseivel, harcolt az ifjúság egységéért és programjának megvalósításáért. Komoly küzdelmet vívott a felélenkülő klerikális ifjúsági szervezetekkel és a Kisgazda Párt reakciós elemeket összefogó ifjúsági szervezete, a Független Ifjúság, majd az 1946 elején megalakult ellenforradalmi beállítottságú Keresztény Demokratikus Ifjúsági Mozgalom ellen.

A MADISZ szegedi szervezetének története kézzelfoghatóan igazolja a szövetség programjának, az egységes ifjúsági szervezet elvének helyességét és a szegedi ifjúsági vezetők hozzáértő rátermettségét a szegedi ifjúság sokoldalú politikai és kulturális nevelésében.

✱

A szegedi MADISZ alakuló nagygyűlése után sorra megalakulnak alapszervezetei is. Az egész szövetség felépítése egyszerű volt. A legkisebb szervezeti egységek, a területi alapszervezetek alkották a szövetség gerincét. Az akkori politikai helyzetből következett, hogy üzemekben, intézményekben nem alakulhattak külön alapszervezetek. Kivételt csak a Tudományegyetem (akkor még együtt az Orvosegyetemmel) képezett, ahol 1945. február 14-én megalakult a MADISZ egyetemi tagozata, amely az egyetemi ifjúság leghaladóbb részét fogta össze. [19]

Nagy-Szegeden [20] a következő alapszervezetek működtek: Belváros, Felsőváros, Alsóváros, Móraváros, Rókus, Újszeged, Fodortelep, Somogyi (ma Petőfi)-telep, Kecskés (ma Ságvári Endre)-telep, Klebelsberg (ma Hattyas)-telep, Aigner (ma Béke)-telep. A Nagy-Szegedi MADISZ Központi Vezetőségének irányítása alá tartoztak még a környékbeli területi alapszervek, így a szatymazi, szőregi, deszki, tápéi, sándorfalvi stb. A Szegeden működő MADISZ felső szervei a Délkerületi MADISZ Központi Vezetősége és a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség Központi Vezetősége voltak. A szegedi városi vezetőség három osztályát a területi szervek propaganda-, kulturális és sportvezetői alkották. A területi titkárok tagjai voltak a városi MADISZ-központnak. Ez a szervezeti felépítés lehetővé tette a gyors és közvetlen irányítást, és alkalomadtán a fiatalok mozgósítását.

A szegedi Demokratikus Ifjúsági Szövetség legfontosabb munkaterülete az aktív politikai munka volt. Tevékenyen támogatta a kommunista párt politikáját, részt vállalt gyakorlati megvalósításában. Az ifjúság ideológiai, politikai nevelését a konkrét politikai feladatokban való részvétel útján végezte. A szervezet reagált és állásfoglalt valamennyi országos politikai kérdésben. A megalakulása után tartott első, február 25-i nagygyűlésen követelték „a földreform legsürgősebb megoldását” [21], majd a földreform gyakorlati megvalósításakor a MADISZ fiataljai vidékre mentek, segítették a helyi földosztó bizottságok munkáját. Nagygyűlésen követelték a Nemzeti Hadsereg felállítását, s amikor sor került a hadsereg megszervezésére, a szegedi fiatalok valóban nagy számban jelentkeztek. [22] A területi szervek toborzó gyűléseket szerveztek, amelyeken kifejezésre juttatták, hogy készek részt venni az ország felszabadításában, harcolni akarnak a német fasizmus ellen. [23] Követelik „a tanoncok kollektív szerződés szerinti fizetésének megadását, valamint szabadidejüknek biztosítását.” Sikeres mozgalmat kezdeményeztek a tanoncotthonok létesítéséért. [24]

A háború utáni gazdasági élet helyreállításában és a kibontakozó termelésben komoly segítséget nyújtottak a MADISZ munkásbrigádjai. Fontos szerepük volt a Szeged környéki földek megmunkálásában. Felkeresték a háború után gazdátlanul maradt földeket, segítettek a hadiözvegyek és sokgyerekes családok földjeinek megmunkálásában, és nyáron a termelés betakarításában. Plakátokon adták hírül a környező falvakban a munkásbrigádok érkezését. A számtalan példa közül csak néhányat említek meg. A somogyitelepi MADISZ rendszeresen végezte a hadiözvegyek földjeinek megmunkálását és a termés betakarítását; a sándorfalvi fiatalok gazdátlanul maradt földeket vállaltak megművelésre; munkaszüneti napokon önkéntes brigádjaik sokgyermekes hadiözvegyek földjein dolgoztak. Több szervezetben alakítottak nyaranta önkéntes cséplőbrigádokat. A szegedi fiatalok Gyálaréten, Deszken végeztek hasonló munkákat. [25]

A várost ért háborús károk helyreállításából lelkesen vette ki részét a szervezet ifjúsága. Az 1946-os országos versenyben a több mint kétezer órában

végzett önkéntes munkájáért a június 2-i országos seregszemlén elnyerte a legjobban dolgozó ifjúsági szervezetnek szánt serleget; a szegedi fiatalok dolgoztak a vasút helyreállításán, az algyői híd újjáépítésén, a Szeged és Újszeged közötti pontonhíd építésén, különböző romeltakarításokon, az újszegedi gyermekmenhely lakhatóvá tételén stb. [26]: Az egyes alapszervezetek egymás között versenyt rendeztek, és eredményeiket a MADISZ városi vezetősége rendszeresen értékelte. Az önkéntes munkabrigádok segítséget nyújtottak a város rászoruló lakosságának is. Pl. a somogyitelepi MADISZ 14 tagú rohambrigádja öt hadiözveggy és hadigondozott házát javította ki, részben saját pénzükön szakemberekkel javíttatták meg. [27] A felsővárosi szervezet egy romos házból saját székházat épített. [28]

Ez a munka a fiataloknak politikai állásfoglalása volt a Függetlenségi Front programja mellett, komoly iskolája volt az ifjúság nevelésének. A rohambrigádokban a közösségért végzett munka, az önkéntes áldozatvállalás, a közös élmény közel hozta egymáshoz a szövetségbe tömörült fiatalokat, a rohambrigádok tagjai egy-egy alapszervezet életének motorjai lettek.

A szegedi fiatalok bekapcsolódtak a MADISZ országos akcióiba is. Részt vettek az 1946 elején indult „széncsatában”, a Nagy-Szegedi MADISZ vezetősége több alkalommal egy-két hónapos szénbányász rohammunkára mozgósította Szeged ifjúságát. A szegediek zöme Tatabányán és Percesen dolgozott igen szép eredménnyel. Az első csoport március 25-én indult, köztük a lemezgyári ifjúság 20 tagú rohambrigádja is, akik már korábban is együtt dolgoztak, április 16-án egy újabb 60 tagú csoport indul útnak [29]. Az alapszervezetek részt vettek a felszabadult Pest és a Borsodi bányavidék élelmezési nehézségeinek enyhítéséért indított gyűjtési akcióban is [30]. 1947-ben 300 szegedi fiatal jelentkezett a Duna–Tisza csatorna Dunaharaszti és Dabas közötti szakaszának építéséhez [31]. E találkozók erősítették az ifjúság összefogását, barátságát, harciakészségét. Az ország különböző területeiről összesereglett fiatalok között kialakult tapasztalatcsere termékenyítőleg hatott az itthoni munkára.

A szegedi MADISZ fiataljai sokoldalú munkát végeztek az 1945-ös és az 1947-es országgyűlési választások előkészítő harcaiban is. Gyűléseiken ismertették a kommunista párt választási programját, állást foglaltak mellette és követelték megvalósítását. Ezeken a lelkes hangulatú ifjúsági gyűléseken a kommunista párt vezetői és tagjai voltak az előadók, akik nagy megértéssel és barátsággal foglalkoztak az ifjúság által felvetett problémákkal. A választójoggal rendelkező 20 éven felüli fiatalok többsége csoportosan jelent meg életük első szavazásán, többségük a kommunista párt jelöltjeire adta le szavazatát [32].

A szegedi MADISZ politikai felvilágosító és propaganda munkájának szervezett alkalmait az úgynevezett „ifi-délutánok”, amelyeket általában hetenként megtartottak valamennyi alapszervezetben. E délutánok programja rendkívül sokrétű volt, az ifjúságot közvetlenül érdeklő témákat, problémákat vitatták meg. Az ifi délutánokon *tájékoztató előadások* („Az újjáépítés eddigi eredményei”, „Az ország belpolitikai helyzete”, „A MADISZ II. országos kongresszusa” stb.), *ismeretterjesztő előadások* („A fasizmus nyomában” vetítéssel kísért előadás, „Társadalmi krízis és nevelés”, „Egyház a Szovjetunióban”, „A Horthy-reakció. A Bethlen korszak”, előadássorozat, „A nemi betegségek társadalmi jelentőségéről” stb.), *ideológiai témák* („Hazafiság és nemzet”, „Tudományos szocializmus”, „Földreformtörekvések Magyarorszá-

gon — Munkás-paraszt szövetség kérdése” stb.), a szervezet belső életét érintő viiaproblémák („Mi a MADISZ?”, „Így dolgozz a MADISZ-ért!”, „Mi a MADISZ célja?”) és aktuális politikai kérdések („Demokratikus választójogunk”, „Az infláció”, „A magyar ifjúság és a reakciós törekvések” stb.) váltották egymást [33].

Az ifjúság világnézeti, politikai nevelésének jelentős alkalmi voltak a rendszeresen megtartott taggyűlések, amelyeken élénk figyelemmel kísérték a napi politikai eseményeket, valamint az alkalmankint rendezett ifjúsági nagygyűlések. E nagygyűléseken fogalmazták meg az ifjúsági szövetség legfontosabb célkitűzéseit, követeléseit, amelyek sok esetben országos jelentőségűek voltak (pl. a már említett tanonc-kollektív szerződés követelése, vagy a diákönkormányzat kérdésének országos rendezésére készített javaslat) [34]. Említésre méltó, hogy 1947 április végén a szegedi demokratizálódó közoktatásügy védelmében tiltakozik a MADISZ az állásából felfüggesztett tankerületi főigazgató visszahelyezése ellen. Korábbi működése idején ugyanis, 1947 márciusában, a szegedi klerikális Szabadság Párt és a Katolikus Diákszövetség az iskolák közelgő államosítása ellen diáktüntetést szervezett, ebben a tankerületi főigazgatónak is szerepe volt, ezért eltávolították állásából. Visszahelyezésének hírére a MADISZ nagygyűlésre hívta össze Szeged demokratikus tanulóifjúságát, ahol a tiltakozó felszólalások után a következő táviratot szövegezték meg: „... Kétségbe vonjuk, hogy éppen a szegedi diáktüntetés ügyével kapcsolatban súlyosan kompromittált főigazgató jól fogja a demokratikus közoktatást szolgálni. A legszigorúbban állástfoglalunk a visszahelyezés ellen és kérjük a Kultuszminiszter úrtól, hogy... azonnal váltsák le és a tankerület élére valóban demokratikus és erőskezű főigazgatót nevezzenek ki.” [35]. A távirat határozott hangvételű szövege a MADISZ fiatalok politikai érettségét, a közügyek iránti érdeklődését és felelősségét tükrözi.

Az ifjúság ideológiai, politikai nevelésének rendkívül bonyolult, nagy körülménytést és hozzáértést igénylő munkájához segítőszervként — az országos központot megelőzve — már 1946. január 9-én „a szegedi közéletben vezető szerepet betöltő férfiakból” álló tanácsadó testületet kér fel a MADISZ vezetősége. A megalakult „Központi Nevelési Tanács” feladata a „nevelési program” kidolgozása, az ifjúság nevelésével kapcsolatos tartalmi problémák megoldásának segítése erkölcsi, politikai, pedagógiai tanácsokkal, az ifjúság kulturális nevelésével kapcsolatos feladatok támogatása [36].

Az ifjúság nevelésében eredményesnek bizonyult a tettekkel való politikai elvnek következetes érvényesítése. A szegedi Kommunista Ifjúsági Szövetség tradícióira építő MADISZ komoly tényezővé vált Szeged ifjúsági életében. Következetes harccságvál, a kommunista párt politikája mellett állásfoglalásával megbecsülést vívott ki magának, ugyanakkor a város reakciós körei egyre élesebben támadták. Különösen a reakciós erők országos fellépése idején élesedett ez a támadás, bár szinte alakulásától kezdve kemény küzdelmet kellett velük vívnia. Legélesebben a Kisgazdapárt ifjúsági szervezetébe a szegedi „Független Ifjúság”-ba tömörült reakciós erők támadták. Bajcsy-Zsilinszky Endre gyalázásával, hazafiatlansággal, erkölcstelenséggel vádolták a MADISZ tagjait, „Zajos ifjúság”-nak, „táncoslábú munkakerülők”-nek nevezték őket. Felelősségre vonták a kommunista párt szegedi szervezetét a MADISZ „bűneiért”, a város polgármesterét pedig azért, mert a MADISZ ifjúság munkáját fontosabbnak tartotta, mint a „Független ifjúságét” és a „régí úri kaszinó” épületét a MADISZ-nak és nem nekik utalta ki [37]. A sajtóban indí-

tott támadást a Délmagyarország hasábjain verték vissza. Tiltakoztak az ellen, hogy a MADISZ „tetteiért” a kommunista pártot vonják felelősségre. Figyelmen kívül hagyták az ízetlen rágalmakat, és néhány közismert, de sokatmondó tény felsorakoztatásával védték meg a szövetség tagjait és leplezik le a rágalmazókat. „Ha a Kisgazdapárt azt kérdezi mi mit tettünk a magyarság érdekében arra is meg tudunk felelni. A MADISZ tagjai a hadsereg és a rendőrség soraiba elsőknek álltak be. Számos tagját küldte vidékre a földreform végrehajtására. Hol voltak eddig a Független Ifjúság tagjai? Bújdostak, nehogy számonkérjék a Turulban és más fasiszta szervezetekben való részvételüket.” [38]

A város klerikális, reakciós erői minden eszközt felhasználtak a szegedi fiatalok előtt megbecsülést, elismerést kivívott MADISZ lejáratására. A közvetlen támadás eredménytelensége miatt már 1945-ben megkísérelték — nem teljesen eredménytelenül — az ifjúság megosztását, a különböző ifjúsági rétegek szembefordítását. A demokratikus ifjúsági szervezetekkel szemben (Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalom, Népi ifjúsági Szövetsége, amelyekkel fő célkitűzéseikből következően a MADISZ normális keretek között együtt tudott dolgozni) különböző, főként egyházi egyesületeket, szervezeteket hoztak létre, vagy alakítottak újjá. Megkezdte tagszervezését és működését az Emericana, KIE, SDG, a Cserkész Szövetség stb. Az egyetemi és főiskolai hallgatók között is szervezkednek, ifjúsági vezetőket toboroztak közülük, de külön szervezetet is létrehoz az evangélikus egyház, az „Egyetemi és főiskolai hallgatók Luther Szövetségét”. A Demokratikus Polgári Párt is „részt kér az ifjúság neveléséből” és szintén megalakítja külön ifjúsági szervezetét [39]. E szervezetek lenyelve azonos: az ifjúságon belül egy klerikális, reakciós bázis létrehozása a demokratikus ifjúsági szervezetekkel (SZIM, NISZ), elsősorban a kommunista párt célkitűzéseit leginkább magáénak valló MADISZ-szal szemben.

A MADISZ az ifjúság demokratikus szellemű nevelése érdekében komoly harcot vívott a helyi, de országos irányítás alatt álló reakciós, klerikális ifjúsági egyesületek ellen. Igyekeztek leleplezni az ifjúságot hangzatos jelszavakkal félrevezető módszereiket, reakciós lényegüket. Követelik a Katolikus Diákszövetség feloszlását, mert tényeken alapuló megítélésük szerint a demokrácia ellenségeit tömöríti, és a rosszemlékű KALOT elvi alapján működik [40]. A MADISZ küzdelméhez nagy segítséget jelentett az, hogy a kommunista párt helyi szervezete is közzé tette elvi álláspontját a kialakulóban levő „kétféle ifjúsági egység” kérdésében: a nyilatkozatban emlékeztetett arra, hogy a Kommunista Párt nem szervezett külön ifjúsági tagozatot, hanem ifjúságát a demokratikus ifjúsági szövetségbe küldte, bizonyítva, hogy a magyar ifjúság demokratikus átnevelését mindennél fontosabbnak tartja. De nemsokára látni lehetett, ahogyan a politikai pártok körében kialakult a demokrácia jobb és balszárnya, kialakult a kétféle ifjúsági egység is: a demokratikus és a reakciós.

Amíg a demokratikus egység létrehozására a munkásifjúság törekedett, a reakciós egység bázisát a diákság körében igyekeztek kiépíteni. „Egyik részük túl komolytalannak tartja a demokratikus ifjúság egységét. Legfőbb érvük a bennük kialakulóban levő hazafias eszméhez való ragaszkodás. Látszik, hogy itt furcsa hazafiságról van szó. Nemzetet, hazát akarnak kommunisták nélkül.” A továbbiakban rámutat a tanárok jelentős részének gátló szerepére is. „Nehéz feladat a diákságot meggyőzni a helyes és valódi hazafiság fogal-

máról, amikor a tanárok egy tekintélyes része nem tud különbséget tenni a sovinszta frázis, a jelszó-hazafiság és a tettekben, kiállásban megnyilatkozó nemzeti eszme között.” Végül ismét állást foglal az ifjúság demokratikus egysege mellett [41].

Az első lépést a szegedi ifjúság demokratikus erőinek tömörítésére, a demokratikus pártok ifjúsági szervezetei közötti szorosabb együttműködés kialakítására a MADISZ tette meg azzal, hogy 1946 februárjában egy közös ifjúsági ankét összehívását javasolta valamennyi szegedi ifjúsági szervezet részvételével. Az ankét előkészítésére a MADISZ, SZIM, SZIT, NISZ és a FI közös bizottságot alakított [42]. Először jelentkezett a szegedi ifjúsági mozgalomban önálló szervezetenként a Szakszervezeti Ifjűmunkás és Tanoncmozgalom (SZIT) a munkásifjúság egységes szervezete.

1946 márciusában a demokratikus ifjúsági szervezetek összekötő bizottságaként megkezdte működését a Magyar Ifjúság Országos Tanácsa (MIOT), amelynek létrejötté az ifjúság demokratikus egységének újabb erősödését jelentette. Szegeden is közelebb kerültek egymáshoz a különböző ifjúsági szervezetek. A „Független Ifjúság” szegedi szervezetének demokratikus érzelmű fiataljai is közeledtek ehhez a még elég laza keretben megvalósuló egységhez. Az első közös megmozdulásra a 1946. június 2-án megrendezett Magyar Ifjúság Napja szegedi rendezvényei alkalmából került sor: közös ifjúsági felvonulást és nagygyűlést rendezett a MADISZ, SZIM, SZIT, NISZ, FI és az egyetemi és főiskolai hallgatóság [43].

A szegedi MADISZ következetesen képviselte az ifjúság demokratikus szellemben való nevelését és egységének megszilárdítását az országos tanácskozásokon is, képviselői részt vettek a MADISZ kongresszusainak munkájában [44]. Különösen jelentős a II. kongresszus munkájában való részvételük, ahol több fontos javaslatot terjesztettek elő, ezeket a kongresszus határozattá emelte: javaslatot terjesztettek elő az ifjúság munkanélküliségének megszüntetéséről, a falusi fiatalok művelődési lehetőségeinek megjavításáról. Javasolták a kultuszminiszter leváltását az ifjúság nevelésének „csődje” miatt. Előterjesztették azt a jogos kívánságot is, hogy azokban az üzemekben, ahol tíznél több ifjűmunkás dolgozik, az üzemi bizottságban legyen ott képviselőjük. A kongresszus ismételten állást foglalt az ifjúság egységes, demokratikus szellemben való nevelése mellett, és szívós harcot hirdetett a reakciós szellemű vezetéssel újjáalakuló régi egyházi és politikai ifjúsági egyesületek, szervezetek ellen. A kialakult helyzetnek megfelelően felhívta a MADISZ-szervezeteket a MIOT által meghirdetett együttműködési elvek és módszerek érvényesítésére. Az ifjúság sokoldalú nevelése szempontjából külön kiemeli a kongresszus határozata a szomszéd országok ifjúságával való baráti kapcsolatok kialakításának fontosságát. [45] Ezek a határozatok további együttműködési lehetőséget teremtettek a különböző szegedi demokratikus ifjúsági szervezetek közötti együttműködésre. Különösen a baráti országok ifjúsági küldöttségeivel való találkozók közös előkészítő munkálatai hozták közelebb egymáshoz Szeged ifjúságát.

A szegedi MADISZ már az alakulásakor meghirdetett programja alapján igen intenzív kapcsolatot teremtett a szomszédos országok fiatalságával. Első alkalommal 1945 júniusában a szegedi Ifjúsági Egységnap [46] előestéjén fogadtak külföldi ifjúsági küldöttséget, a budapesti Ifjúsági Egységnapra tartó jugoszláv staféta időz néhány óráig a városban. A szegedi MADISZ egyéves évfordulójának ünnepségein 1946. január 20-án a Jugoszláv Antifasiszta Ifjúsági Szövetség 20 tagú küldöttséggel képviseltette magát, 1946 júniusában pedig

a Komszomol küldötteit látta vendégül a szegedi MADISZ. A szovjet fiatalok küldöttségét a város határában felállított „diadalkapunál” a Lemezgyár ifjúmunkásai és a MADISZ dorozsmai szervezetének küldöttsége fogadta. A városháza előtt a politikai pártok, a többi ifjúsági szervezetek küldöttei és rendőri díszszázad köszöntötte a küldöttséget, majd megkoszorúzták a szovjet emlékművet. A szegedi MADISZ vendégeként érkező küldöttséget mindenütt nagy szeretettel fogadták a fiatalok. A város és a környező falvakban tett látogatásuk után műsoros nagygyűlésen búcsúztak el a küldöttség tagjai. [47]

A külföldi testvérszervezetekkel való kapcsolat a MADISZ II. Kongresszusa után teljesedett ki. 1947-ben a román és jugoszláv fiatalokkal alakult ki széleskörű kapcsolat. Májusban a romániai Haladó Ifjúság Szövetsége és a romániai Magyar Népi Szövetség ifjúsági bizottsága látta vendégül a szegedi MADISZ kultúrgárdáját Temesvárott. Júliusban a sándorfalvi aratási ünnepségen vettek részt temesvári fiatalok, akik együtt arattak a szegedi MADISZ aratóbrigádjával. Délután a MADISZ központ több vezetőjének részvételével nagygyűlést rendeztek a magyar–román barátság jegyében, majd közös sport- és kultúrműsorral zárult a találkozó. A rendezvény megíhísítására összefogtak a sándorfalvi és szegedi „Független Ifjúság” reakciós elemei és megpróbálkoztak az ünnepség szétverésével. Csak a rendőrség erélyes beavatkozása íhísította meg tervüket. Ugyancsak júliusban a temesvári Munkásifjúsági Szövetség és a temesvári Magyar Népi Szövetség ifjúsági tagozatának kultúr csoportja látogatott el Szegedre. [48] Július 18-án a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség Prágában megrendezett I. Világifjúsági Találkozójára utazó „Fesztivál-stafétát” 30 tagú jugoszláv ifjúsági küldöttség kísérté el Szegedig, ahol a város vezetői, a politikai pártok és az ifjúsági szervezetek képviselői fogadták, majd a szegedi ifjúsági szervezetek látták vendégül a küldöttséget. [49] Szeptemberben a MADISZ 70 tagú „Petőfi Sándor” kórusa vendégszerepelt Temesvárott. November 20-án Szabadkán jugoszláv–magyar sporttalálkozó, december 13–14-én pedig Szegeden találkozik a szabadkai és szegedi ifjúság. [50] Ezek a találkozók nemcsak a szovjet és magyar fiatalok barátságát, a jugoszláv és román ifjúsági szervezetek és a szegedi MADISZ kapcsolatát mélyítették el, hanem a felszabadulás előtt egymás ellen uszított szomszédos országok népeinek közeledését is jelentették.

*

1947-ben a szegedi ifjúsági szervezetek közötti együttműködés kiszélesítésére a MIOT határozata adott alapot, amely az 1848–49-es forradalom és szabadságharc 100 éves évfordulójának méltó megünneplésére hívta fel a baloldali ifjúsági szervezeteket. A határozat alapján a korábban már megalakult MADISZ Petőfi-brigádjai mellett a SZIM szegedi szervezete megalakította a „48-as ifjúsági bizottságot”. Mindkét csoport a forradalom és szabadságharc évfordulójának előkészítésén dolgozott. Június 1–8 között megrendezték az „Ifjúsági egységért”, amelyen a különböző ifjúsági szervezetek kifejezték együttműködési készségüket a centenáriumi év ifjúságra vonatkozó célkitűzéseinek megvalósításáért. [51]

A szegedi ifjúsági szervezetek között a MADISZ mellett a SZIM volt a legjelentősebb. Közeledése a MADISZ-hoz — amely következetesen küzdött az ifjúság egységéért, egységes fellépéséért — alulról jövő bírálata volt a Szociáldemokrata Párt helytelen állásfoglalásának az ifjúsági egységgel kapcsolatban. Bebizonyosodott, hogy nem volt helyes szűk pártérdekek miatt kettészakítani

elsősorban a munkásifjúságot és szétforgácsolni az ifjúság többi rétegeit. A Szociáldemokrata Párt érdekeinek alárendelt ifjúsági szervezete nem tudott kibontakozni, mert lépten-nyomon a párt érdekeinek kellett alárendelnie magát. A SZIM megalakítását ugyan azzal indokolta, hogy „elsősorban a párt utánpótlásának biztosítása érdekében, valamint elvi okokból” [52] volt szükséges a pártonbelüli ifjúsági mozgalom, de az elsekélyesedő, önállóságuktól megfosztott szervezetekben éppen ezt a célt érhették el legkevésbé.

A Szociáldemokrata Párt szegedi szervezete sem tartotta indokoltnak az egységes demokratikus ifjúsági szövetség létrehozását, mert szerintük „az ifjúság élettani és nem társadalmi kategória. A fiatalokat a felnőttek világától nem érdekek, hanem csak évek választják el.” Kétségtelen, az ifjúság, mint olyan, nem társadalmi kategória, ennél fogva alapvető érdekei sem lehetnek mások, mint a társadalmi haladást képviselő osztály érdekei, de éppen, mert fiatalok teli lelkesedéssel, tenniakarással és önállóságra törekvéssel, komoly segítői lehetnek a „felnőttek” harcának, ha annak célkitűzéseiben fellelik a saját elképzeléseiket. De ehhez nemcsak szervezeti önállóságot, hanem az önálló kezdeményezéshez való jogot és lehetőséget is igénylik. Ha célkitűzéseik és munkájuk eredménye elősegíti a társadalmi haladást, ha kellő időben megfelelő irányítást kapnak az ifjúságra jellemző túlkapások kiküszöbölésére, akkor az ifjúság politikai egységének megvalósítása nem gátolhatja a „felnőttek” érdekeit, ha azok valóban a társadalom fejlődését szolgálják.

A Szociáldemokrata Párt azzal, hogy egész politikájából következően — a párt érdekeinek alárendelte az ifjúsági mozgalmat, megfosztotta önállóságától ifjúságát. A következménye pedig az lett, hogy a „felnőttek” politizáltak, a fiataloknak pedig — legalábbis Szegeden — a következő program maradt: „Dalárdák, szavalókórusok szervezése, nyelvtanfolyamok indítása, ismeretterjesztő előadások rendezése, közös színház és mozilátogatások, műkedvelő gárdák kiépítése, tömegsport megvalósítása mozgalmunkban, munkacsoportok szervezése, szemináriumok rendezése”, — a SZIM szegedi titkárságának dokumentuma szerint. A Szociáldemokrata Párt szegedi szervezete az ifjúság elméleti nevelése érdekében létrehozta az „Ifjúsocialista Szellemi Gárdát” (ISZG), amelynek feladata volt „az ifjúság elméleti nevelése, hogy a közeljövőben várható történelmi változások elé egy képzett, az erőviszonyokkal tisztában levő ifjúság nézzen”. Az ISZG előadásait a párt helyi vezetői tartották. Minden csütörtökön angol óra után társadalomtudományi előadások („A társadalmi formák fejlődése”, „Az anyag és értékelmélet”, „Marx és a történelmi materializmus” stb.) kedd esténként pedig tudományos, irodalmi és zenei tárgyú előadásokat tartottak („Az atomkutatásról”, „A magyar irodalom története”, „Villon költészete”, „Juhász Gyula” stb. címmel). Az ISZG előadásait csak szűk körben rendezték, a szervezet tagságának a „pénteki ifi-napok”-on való részvétel volt kötelező. Az alapszervezetenként tartott „ifi-napok” programján változatos témájú előadások szerepeltek (A fakultatív hitoktatás, Petőfi és a szocializmus, A Népszava története, SZIM problémák, A következő demokratáciáról, Irodalom és művészet a demokratikus Magyarországon stb.) [53]. Ezekkel a szervezett propaganda alkalmakkal ki is merült a SZIM politikai nevelőmunkája. Munkásságában nem látni az aktív politizálás igényét, tevékenysége korlátozott. Az országos politikai kérdésekkel nem foglalkoztak, vagy csak igen leszűkített keretek között, a szegedi SZIM mindössze egy nagyobb politikai megmozdulást szervezett 1945. szeptember 15-én, amely az egész várost foglalkoztatta. A piacon tapasztalható áruhiány és az árak rohamos emelkedése miatt „Le az árak-

kal!” „Gyümölcsöt az ifjúságnak!” „Le a piaci anarchiával!” „Éhezünk!” feliratú táblák alatt a piacon tüntetést rendeztek. „A tüntetés után egyes felelőtlen elemek rendezavarásokat követtek el — írja a Szociáldemokrata Párt Vizsgáló Bizottságának jelentése —, amivel természetesen sem a párt sem a SZIM nem azonosítja magát. A Vizsgáló Bizottság tiltakozik az olyan gyanúsítások ellen, amelyek a Szociáldemokrata Pártot vagy a SZIM-et ezeken a felelőtlen rendezavarásokon keresztül próbálják befeketíteni. A tüntetés nem a termelő parasztság, hanem a lelkiismeretlen feketézők ellen irányult.” [54] Szeged közvéleménye azonban ennek ellenére elítélte „a SZIM felelőtlen, verekedéssé fajult akcióját, amely a pártközi béke felborításával fenyeget és a piac megbénításához vezet” — írja a Délmagyarország [55]. A tüntetés megrendezése valóban szerencsétlen kezdeményezés volt, mert a piaci árak fokozódó emelkedése az egyre jobban kibontakozó inflációs folyamat szükségszerű velejárója volt. A tüntetés indoklása éppen ezért nem állja meg a helyét, mert az élelmiszerellátás fokozódó romlása, és az árukínálat csökkenése miatt a pengő forgalomlebonyolító szerepe egyre kisebb, és ez a folyamat, amely az infláció rendkívül gyors ütemét idézte elő, éppúgy érintette a termelő parasztságot, mint a munkásosztályt, amelynek az infláció kétségtelenül nagy nélkülözést és szenvedést jelentett.

A SZIM munkája tehát elsősorban a kulturális munka szervezésére korlátozódott. A különböző történelmi évfordulók megrendezésén kívül említésre méltó a szervezet színjátszó csoportjának működése, amely — mint az a korabeli hírekből kitűnik — kétségtelenül nagyszerű előadásokat tartott, de műsora igénytelen műsorpolitikát tükröz [56]. Kiemelkedő munkát végzett viszont a SZIM szegedi szervezete az ifjúság zenei műveltségének formálásában. A „SZIM hangversenyek” címmel megrendezett sorozat példamutató kezdeményezés volt. Műsorán hozzáértéssel válogatott klasszikus zenei művek szerepeltek [57]. A szervezet sporttevékenysége kimerült a rendszeres vasárnapi Tisza-parti kirándulások megszervezésében. Minden héten az alapszervezetek „táncos napokat” rendeztek, azonkívül alkalmi táncestéken, klubdelutánokon, műsoros bálakon, jótékony célú táncdelutánokon találkozottak a szervezet fiataljai, de 1947 végére ezek az alkalmak is egyre jobban elnéptelenedtek. Nem elégtették ki a SZIM tagjainak igényeit, egyre többen keresték fel a MADISZ rendezvényeit, amelyek nemcsak szórakozást nyújtottak.

* * *

A MADISZ munkájában nem volt ennyire súlyponti szerepe a kultúr munkának, csak része volt a szervezet egész tevékenységének, mégis sokrétűbb, színvonalasabb, a fiatalságot jobban vonzó rendezvények voltak. Az 1945 februárjában megalakult „MADISZ kamaraszínház” igényes műsorpolitikájával, színvonalas előadásaival elismerést váltott ki. Ezeken az előadásokon tűnt fel Rozsos István nem mindennapi színjátszó képessége. Komoly munkát végzett a „Petőfi Sándor” kórus, amely kétszer is vendégszerepelt Romániában és rendszeresen látogatta a környékbeli falvakat. Az alapszervezetek műsoros estjein több alkalommal felléptek a Szegedi Nemzeti Színház művészei is. 1945 márciusában a szegedi képzőművészek reprezentatív kiállítását a MADISZ székében rendezték meg; több alkalommal rendeznek az alapszervezetek között kulturális versenyt és megrendezték a „Szép magyar szó” beszédversenyt is [58]. Népdalestek, jótékony célú műsoros táncestek, jazz-hangverseny, ma-

gyarnóta est, klubestek szerepeltek még a kerületi alapszervezetek és a MADISZ központ kulturális rendezvényein.

A munkára nevelés első kezdeményezéseként kell tekintenünk a Szeged-alsóközponti MADISZ szervezet népes létszámú szövőtanfolyamát, ahol hozott anyagból szakmunkások tanították a szövőgépkészítésre, felvetésre, befűzésre a fiatalokat. A jelentkezők nagy létszámára utal, hogy a tanfolyamot két nagyobb csoportnak — a munkakezdekéseknek megfelelően reggel 8—1-ig és este 7—10-ig tartották meg. A szövőgépeket a város vezetősége bocsátotta a fiatalok rendelkezésére [59].

A MADISZ alapszervezetek sportélete is változatos volt. A központi ökölvívó, úszó, vívó, talajtorna, asztalitenisz és kajakozó szakosztály mellett működött egy 40 tagú sportrepülő szakosztály, a női mozgásművészet szakosztálya, és természetesen a labdarúgó szakosztály. Valamennyi szakosztály részt vett a városi, megyei versenyeken, ahol szép helyezéseket értek el, több alkalommal rendeztek különböző sportversenyeket és bemutatókat. Jelentős lépéseket tett a szövetség a tömegsport fejlesztése terén azzal, hogy akciót indított a „mezítlábas labdarúgó csapatok”, a női kosárlabda csapatok szervezésére, a szervezés munkájába bekapcsolódtak a szegedi iskolák testnevelés szakos tanárai is. A városkörnyéki kirándulások mellett országjáró tanulmányutakat is szervezett a szegedi MADISZ [60].

Ezek a kulturális és sportrendezvények kétségtelenül vonzották a szegedi fiatalokat, de alapot adtak az együttműködésre is. Az ifjúsági egységnapok, közös kulturális és sportrendezvények közelebb hozták a különböző ifjúsági szervezeteket egymáshoz.

A MADISZ és a SZIM szegedi szervezeteinek közeledését elősegítette az a körülmény is, hogy 1947 végére a SZIM egyre inkább jobboldali vezetés alá került. A mozgalom elsekélyesedett, az alapszervezetek elnéptelenedtek. 1948. február 10-én a délpestmegyei SZIM (a szegedi szervezet közvetlen felsőbb szerve) összehívott ülése fordulatot jelentett a mozgalomban. Kijelentették, hogy „a szociáldemokrata ifjúság nem vállalhatja a harmadik utat . . . hanem a forradalmi baloldali utat kell választani.” Kizárták a jobboldali ifjúsági vezetőket és határozatban követelték, hogy „mindazokat, akik jobboldaliságukkal pártunkat (SZDP) az osztályárulás politikájára akarták vinni . . . zárják ki a pártból.” [61] A szegedi SZIM február végén alakult újjá. „Alig egy hete, hogy megkezdte működését a szegedi SZIM (új) intézőbizottsága, máris eredményeket ért el a jobboldali vezetők által lezüllesztett mozgalom újjászervezésében, — írja a Szegedi Népszava. Ezeknek a vezetőknek a kizárása lehetővé tette, hogy az eddig háttérbe szorított igazi szocialista fiatalok friss erővel és lelkes lendülettel kezdjék meg a szegedi mozgalom teljes átszervezését.” A talaját vesztett szervezetet azonban már nem lehetett újjászervezni. A kerületek fiataljai követelték, hogy a MADISZ-szal és a baloldali szervezetekkel ne csupán szavakban, hanem tettekkel is fűzzük szorosabbra a kapcsolatot és valósítsuk meg az olyan sokat hangoztatott ifjúsági egységet [62].

Ebben a helyzetben érte a szegedi ifjúsági szervezeteket a Magyar Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt ifjúsági bizottságainak 1948. március 1-i közös határozata a Magyar Ifjúság Népi Szövetségének (MINSZ) megalakításáról, a működő ifjúsági szervezetek átszervezéséről, illetve egységes réteg-szervezetek kialakításáról [63], majd a budapesti MADISZ és a SZIM nagy-budapesti szervezeteinek összehívott ülése által hozott határozatok, amelyek kimondták, hogy megszüntetik eddigi szervezeteiket és azok a munkásifjúság

egységes szervezetében a Szakszervezeti Ifjómunkás és Tanoncmozgalom (SZIT) szervezeti keretei között egyesülnek. Utat kívántak mutatni ezzel a vidéki MADISZ és SZIM szervezeteknek [64]. A budapesti MADISZ összehívott ülése pedig a MADISZ-ban tevékenykedő diákoknak javasolta, hogy munkájukat az 1947. októberében megalakult Magyar Diákok Nemzeti Szövetségének (Diákszövetség) helyi szervezeteiben végezzék [65].

A szegedi MADISZ és SZIM szervezetek csatlakoztak a határozathoz, és az így átszervezett szegedi ifjúsági mozgalom legerősebb rétegszervezete a MADISZ hagyományaira és tagságára épülő SZIT lett. A szegedi SZIT egyesítette magában a MADISZ-t, mint a város legerősebb ifjúsági szervezetét, a jobboldali vezetéstől megtisztított SZIM-et, és a korábban nem jelentős munkát végző SZIT szervezeteit, és így lett a szegedi munkásifjúság egységes szervezete.

A MADISZ jelentős segítséget nyújtott a parasztifjúság egységes szervezetének létrehozásához is, amelynek alapját a Szeged környéki falvakban működő MADISZ alapszervezetek és a NISZ szervezetei alkották. A Magyar Ifjúság Országos Tanácsának (MIOT) 1948. januári határozata alapján a MADISZ egy hetes értekezletet hívott össze a Népi Ifjúsági Szövetség (NISZ), a Független Ifjúság (FI) és a MADISZ falusi alapszervezeteinek képviselőiből, amelyen megbeszéltek a megalakítandó egységes parasztifjúsági szervezet célját, feladatait, programját és a belpolitikai problémákat [66]. Az egyhetes értekezlet határozatai alapján készítették elő a falusi szervezetek egyesítését, és április 4-én sor került a szegedi EPOSZ (Egyesült Parasztifjúság Országos Szövetsége) megalakulására, amely a falusi MADISZ, NISZ és a Független Ifjúság baloldali szellemű ifjúságát egyesítette magában.

Így a szegedi demokratikus ifjúsági mozgalom további története az országos ifjúsági szervek határozatai alapján létrejött egységes ifjúsági rétegszervezetek munkásságának vizsgálatából bontakozik ki. A Magyar Ifjúság Országos Tanácsa utódként 1948. március 15-én megalakult Magyar Ifjúság Népi Szövetsége egyesítette magában a Szakszervezeti Ifjómunkás és Tanoncmozgalom szervezeteit, amely az egységes munkásifjúságot szervezte, az Egyesült Parasztifjúság Országos Szövetségének alapszervezeteit, az 1945 nyarán megalakult, de újjászerveződve, új tartalommal csak most induló Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetségének egyetemi szervezeteit és Magyar Diákok Nemzeti Szövetségébe tömörült középiskolai Diákszövetségeket, valamint az úttörő szervezeteket. A MINSZ megalakulásával sikerült létrehozni a magyar ifjúság egységes szervezetét, amelynek története már újabb tanulmány tárgya.

FORRÁSOK, JEGYZETEK

- [1] A Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Szövetsége (Szakszervezeti tanács) jelentése a XVII. küldöttközgyűlésnek. 1948. 21—22. Közli NEMES DEZSŐ, Magyarország felszabadulása. Kossuth 1960. 146—147.
- [2] „Előre, harcra ifjómunkás!” 1919—1945. Ifjúsági Könyvkiadó 1954. 74.
- [3] NEMES DEZSŐ, Magyarország felszabadulása. Kossuth 1960. 74.
- [4] MMI Archivum P.39/1/2. Közli: Felszabadulás. 1944. szeptember 26—1945. április 4. Szikra. 1955. 152. (Továbbiakban: Felszabadulás...)
- [5] KOMÓCSIN ZOLTÁN, Szabad Ifjúság című cikke. Délmagyarország, 1944. november 25.
- [6] Az Antifasiszta Diákszövetség felhívása. Délmagyarország, 1944. november 23.
- [7] Mindkét idézet a Délmagyarország, 1944. december 24-i számából.
- [8] Délmagyarország, 1944. november 28.
- [9] Uo.

- [10] Néplap, 1944. november 30. Közli: Felszabadulás . . . 176.
- [11] KOMÓCSIN ZOLTÁN, Fialatok összefogása című cikkéből. Délmagyarország, 1944. december 12.
- [12] Néplap, 1944. december 7. Közli: Felszabadulás . . . 164.
- [13] A röplapok szövegét közli: Hazánk felszabadulása (1944—1945). Bibliográfia és dokumentumgyűjtemény. Fővárosi Szabó Ervin könyvtár 1955. 3339, 3341, 3344 és 3348 szám alatt.
- [14] Demokratikus Ifjúsági Szövetséget! című cikk. Délmagyarország, 1944. december 29.
- [15] Délmagyarország, 1945. január 9.
- [16] Délmagyarország, 1945. január 9.
- [17] Uo.
- [18] Távirat teljes szövegét közli: Felszabadulás . . . 318—319. oldal.
- [19] Délmagyarország, 1945. február 16. A MADISZ egyetemi tagozatának vezetősége: elnök: Kerényi Károly vegyészhallgató, titkár: Honthy Géza orvostanhallgató, kulturális ügyek vezetője: Herman József bölcsészhallgató, sajtó vezető: Langallner Zoltán bölcsészhallgató, propaganda vezető: Kenderesi Mihály bölcsészhallgató, gazdasági ügyek vezetője: Balogh Ilona vegyészhallgató.
- [20] Korabeli elnevezés a közigazgatási helyzet jelölésére. Szeged: a város területéből később kivált községekkel Asothalom, Balástya, Csengele, Csorva, Mórahalom, Röske, Szatymaz, Zákányszékkel együtt. Nagy-Szeged területe: 141 795 k. h., ma: 29 521 k. h. Népszétség szám: 132 616, az új községek kiválása után 1949-es adatok szerint 91 014.
- [21] Délmagyarország, 1945. február 28. 1945. október 21.
- [22] Ifj. Komócsin Mihály szóbeli közlése alapján.
- [23] Délmagyarország, 1945. március 4.
- [24] Délmagyarország, 1946. november 24. Az 1946. november 23-i ösztagygyűlés határozata.
- [25] „Parasztek! Vidéki dolgozók! Hozzátok is eljönnek a MADISZ önkéntes brigádjai, hogy segítsenek megművelni földjeiteket. Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség önkéntes munkabrigádja.” korabeli ifjúsági plakát szövege a szegedi Somogyi-könyvtár röpirat gyűjteményéből, valamint Délmagyarország, 1946. augusztus 3. 1946. július 4.
- [26] Délmagyarország, 1946. szeptember 22. 1946. július 3 és 1946. augusztus 3.
- [27] Délmagyarország, 1947. július 18.
- [28] Délmagyarország, 1946. augusztus 3.
- [29] Délmagyarország, 1946. március 3, szeptember 5, 1946. március 3. 1946. április 16.
- [30] Délmagyarország, 1945. január 16.
- [31] Délmagyarország, 1947. január 22.
- [32] Ifj. Komócsin Mihály szóbeli visszaemlékezése alapján.
- [33] E bekezdéshez: Délmagyarország 1945., 1946., 1947. évi számaiban hetenkint megjelenő MADISZ hírek nyújtanak tájékoztatást. Előadók: Perjési László, Paulik Imre, Ladányi Benedek, ifj. Komócsin Mihály, Hollós Ervin, Honthy Géza stb.
- [34] Délmagyarország, 1947. március 25.
- [35] Délmagyarország, 1947. április 20. 1946. július 21.
- [36] Délmagyarország, 1946. január 10. A Központi Nevelési Tanács tagjai: dr. Madácsy László gimnáziumi tanár, Simon Károly, a Kereskedelmi Leányiskola igazgatója, Dombi Béla gimnáziumi tanár, Seres József a Szabad Szó munkatársa, Krampuszky Endre a Pedagógusok Szabad Szakszervezetének elnöke, Lehotay Árpád a szegedi Nemzeti Színház igazgatója és Kollár Pál zeneiskolai igazgató.
- [37] Szegedi Hírlap, I. évf. 15. szám, Szegedi Kis Ujság, 1946. június 29. Szegedi Hírlap, 1945. I. évf. 16. szám, Szegedi Kis Ujság, 1946. június 29.
- [38] Délmagyarország, 1945. október 3. 1945. november 13.
- [39] Délmagyarország, 1945. szeptember 23. 1945. január 13.
- [40] Délmagyarország, 1946. október 18.
- [41] KOMÓCSIN ZOLTÁN: Kétféle ifjúsági egység. Délmagyarország, 1945. október 21.
- [42] Délmagyarország, 1946. február 7.
- [43] Délmagyarország, 1946. június 4.
- [44] A MADISZ I. kongresszusa 1945. szeptember 13—16-ig, a II. kongresszus 1946. október 13—16-ig ülésezett, ahol Szegedet 32 küldött képviselte.
- [45] Délmagyarország, 1946. október 16. (A szegedi MADISZ javaslatait Perjési László és Laczkó János terjesztették elő.) 1946. október 20. A MADISZ új, 48 pontból álló programjának ismertetése.
- [46] Az „Ifjúsági Egységnap” a MADISZ valamennyi jelentősebb szervezetében megtartott országos rendezvény volt. Budapesten csehszlovák, román, jugoszláv fiatalok részvételével rendezték meg. Délmagyarország, 1945. június 12.

- [47] Délmagyarország, 1946. június 14. június 18. 1946. január 23.
- [48] Délmagyarország, 1947. május 22. 1947. július 1. 1947. július 4.
- [49] Délmagyarország, 1947. július 19. A város vezetői nevében dr. Antalffy György helyettes polgármester köszöntötte a küldöttséget.
- [50] Délmagyarország, 1947. szeptember 6. 1947. november 7. 1947. december 10.
- [51] Délmagyarország, 1947. január 28. (A bizottság díszelnöke: dr. Pálffy György főispán. Alelnökök: Dénes Leó polgármester és dr. Antalffy György helyettes polgármester.) 1947. május 31.
- [52] A Szociáldemokrata Párt Országos Vezetőségének levele a pécsi szociáldemokrata vezetőséghez az egységes ifjúsági szervezet és a nőmozgalom egysége ellen. Közli: Felszabadulás ... 326—327.
- [53] Szegedi Népszava, 1945. I. évf. 6. sz. (jún. 24.) 1946. II. évf. 167. sz. (nov. 24.) 1946. II. évf. 253. sz. az I. II. III. évfolyam számaiban közzétett SZIM hírek („Az ifjúság szava” című rovat) anyagából. Előadók voltak: dr. Antalffy György, Bajor Béla, Bakos Géza, Dombi Béla, Györki János, Horváth Zs. László, Jójárt László, Katona András, Pleskó István, ifj. Simon Béla, Szécsi Ferenc, Tápai Mária, Vad Gábor stb.
- [54] Szegedi Népszava, 1945. I. évf. 76. sz.
- [55] Délmagyarország, 1945. szeptember 19.
- [56] A „SZIM színjátszócsoportjának műsora a Szegedi Népszava különböző számainak híryanaga alapján: Zilahy: Süt a nap (I. évf. 48. sz.), Kállai—Vincze: Várok rád (I. évf. 140. sz.), Karácsony Pál: Ketten a viharban (II. évf. 2. sz.), Vincze István: Csengelei kislány (II. évf. 21. sz.), Tóth Ede: Falu rossza (II. évf. 275. sz.), Farkas Imre: Iglói diákok (III. évf. 76. sz.).
- [57] A „SZIM hangversenyek” műsora a Szegedi Népszava különböző számainak híryanaga alapján: Leoncavallo: Bajazzok (a teljes opera hanglemezről a milánói Scala előadásában), Csajkovszkij: VI. symphonia, Dvorzák: Új világ symphonia, Ária és dalest stb. (I. évf. 70. sz., II. évf. 276. sz., II. évf. 121. sz., 1. évf. 60. sz.).
- [58] Délmagyarország, 1945. február 16. A MADISZ kamaraszínház műsora: Részletek Shakespeare: IV. Henrik c. drámájából, Hágy Gyula: Németek, B. Shaw: Az orvos dilemmája, Gogol: Revizor. Továbbá: Délmagyarország, 1946. február 22. 1947. szeptember 6. 1947. október 23. 1947. március 7. 1946. március 28. 1945. március 10. 1947. június 6. Ezt a kezdeményekést később átvette és mai napig megőrizte a szegedi Tanárképző Főiskola ifjúsági szervezete (DISZ ma KISZ). 1950. óta minden évben megrendezik a „Szép magyar kiejtés” versenyt.
- [59] Délmagyarország, 1947. október 4.
- [60] Minderre: Délmagyarország 1945. 1946. 1947. évi számainak MADISZ sporthírei. 1947. június 26. 1947. augusztus 1.
- [61] Szegedi Népszava, 1948. február 11.
- [62] Szegedi Népszava, 1948. március 4. és 1948. március 5.
- [63] Délmagyarország, 1948. március 3.
- [64] Szegedi Népszava, 1948. március 12.
- [65] Uo.
- [66] Délmagyarország, 1948. január 6.

ИЗ ИСТОРИИ ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО МОЛОДЕЖНОГО ДВИЖЕНИЯ

В Г. СЕГЕДЕ

(II. X. 1944 г. — 15. III. 1948 г.)

И. Надь

В статье публикуются материалы, характеризующие сегедское молодёжное движение от освобождения города — II. X. 1944 г. — до образования прослоенных организаций Народного Союза Венгерской Молодёжи в городе. Впервые во всей стране для сегедской молодёжи создаётся возможность создания легальной организации.

20-ого октября 1944 г. здесь создаётся Коммунистический Союз Молодёжи, который является первой легальной молодёжной организацией страны. Наряду с Коммунистическим Союзом Молодёжи существует несколько молодёжных организаций с демократической программой, сплочение, объединение которых впервые предлагается Коммунистическим Союзом Молодёжи. 31 декабря 1944 г. Коммунистический Союз Молодёжи публикует проект программы, служащий для создания

единого демократического молодёжного союза. Проект, разделяющий программу Венгерского Национального Фронта Независимости, выражал требования всей венгерской молодёжи, служа тем самым осуществлению единства всей венгерской Молодёжи, 7 января 1945 г. в Сегеде создаётся Союз Венгерской Демократической Молодёжи. Он обращается ко всем демократическим молодёжным организациям страны и призывает их примкнуть к программе, принятой в Сегеде и создавать местные организации. Всевенгерская программа Союза Венгерской Демократической Молодёжи, охватывающего молодёжь всей страны, публикуется только 10 февраля 1945 г. Она строится в основном на программе, принятой на сегедском учредительном митинге. Следовательно, сегедская организация может рассматриваться первой такой молодёжной организацией, которая выступает с идеей осуществления всевенгерского единства молодёжи, программа и цели которой стали в основу развернувшегося позднее в масштабах всей страны Союза Демократической Молодёжи. В статье подробно рассматривается политическая и культурная деятельность сегедских демократических молодёжных организаций.

AUS DER GESCHICHTE DER SZEGEDER JUGENDBEWEGUNG.

(11. OKTOBER 1944—15. MÄRZ 1948).

von I. NAGY

Die Arbeit fasst dasjenige Material aus der Geschichte der Szegeder demokratischen Jugendbewegung zusammen, das für diese Bewegung von der Befreiung der Stadt am 11. Oktober 1944 bis zur Gründung der Szegeder Schichtenorganisationen des Völkischen Verbandes der Ungarischen Jugend charakteristisch erscheint. Es wird dargelegt, dass die Möglichkeit, sich in legaler Weise zu organisieren, im ganzen Lande zuerst der Szegeder Jugend offenstand. Hier wurde am 20. Oktober 1944 der Kommunistische Jugendverband, die erste — auf Initiative der Ungarischen Kommunistischen Partei ins Leben gerufene — legale Jugendorganisation des Landes gegründet. Neben dem Kommunistischen Jugendverband wirken mehrere, mit demokratischem Programm gegründete Jugendorganisationen, deren Zusammenfassung und Vereinigung zuerst der Kommunistische Jugendverband in Vorschlag bringt. Am 31. Dezember 1944 veröffentlicht dieser Verband seinen die Grundlage des einheitlichen demokratischen Jugendverbandes bildenden Programmentwurf. Dieser auf dem Programm der Ungarischen Nationalen Unabhängigkeitsfront fussende Vorschlag drückt die Wünsche der Ganzheit der ungarischen Jugend aus und gibt so den Grund für das Zustandekommen einer Landesjugendvereinigung. Am 7. Januar 1945 wird in Szeged der Ungarische Demokratische Jugendverband gegründet, der sich mit einer Proklamation an die demokratischen Jugendverbände wendet und sie aufruft, sich dem von den Szegedern angenommenen Programm anzuschließen und ihre lokalen Organisationen zu bilden. Das Programm des die Jugend des ganzen Landes zusammenfassenden Ungarischen Demokratischen Jugendverbandes erscheint erst am 18. Februar 1945 und wiederholt im wesentlichen dasselbe Programm, das von der Szegeder Tagung angenommen wurde. Die Szegeder Organisation kann also als die erste mit dem Anspruche der Schaffung der Landesjugendvereinigung auftretende Jugendorganisation betrachtet werden, deren Programm und Zielsetzung später zur Grundlage der Entfaltung des Ungarischen Demokratischen Jugendverbandes im ganzen Lande wurden. Im weiteren wird die politische und kulturelle Tätigkeit der Szegeder demokratischen Jugendorganisationen im Zusammenhang mit den Geschehnissen besprochen.